

नगर शिक्षा योजना

(Municipal Education Plan)

२०७५-२०७७

प्युठान नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
विजुवार, प्युठान

“समतामूलक गुणस्तरीय शिक्षा, सक्षम नागरिक”

भूमिका

शिक्षा देश विकास र सम्बृद्धिको मुल आधार हो । गुणस्तरीय शिक्षा प्राप्त गर्नु वालवालिकाको जन्मसिद्ध अधिकार हो । सन १९४८ को राष्ट्रसंघीय मानवअधिकार घोषणापत्र, सन १९८९ को वालअधिकार घोषणापत्र लगायतका अन्तराष्ट्रिय स्तरमा भएका शिक्षा सम्बन्धी सम्मेलनका साथै नेपालको संविधान २०७२ ले शिक्षालाई वालवालिकाको मौलिक हकको रुपमा स्थापित गरेको छ । आधारभूत तह निशुल्क एवं अनिवार्य र माध्यमिक तह निःशुल्क हुने सुनिश्चितता संविधानले गरेको छ ।

राज्य,सवल ,सक्षम र सम्पन्न बन्नको लागि शिक्षामा विकास हुन जरुरी हन्छ । वर्तमान अवस्थामा नेपालमा विद्यालय शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ । राज्यको पुनर्संरचना पछि माध्यमिक तह सम्मको शिक्षाको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारलाई दिइएको छ । शिक्षालाई सर्वसुलभ बनाई शैक्षिक अवसर अभिवृद्धि गर्दै सबैलाई गुणस्तरीय शिक्षाको पहुँचमा पुऱ्याई वर्तमान आवश्यकता अनुकुल सीपमुलक र रोजगारीमूलक शिक्षा प्रदान गर्नु र नगरपालिकाको समग्र शिक्षा प्रणालीको दक्षता, प्रभावकारीता, जवाफदेहिताको सुधार गर्दै समतामुलक गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गरी सक्षम नागरिक उत्पादन गर्ने यस नगरशिक्षा योजनाको लक्ष्य रहेको छ ।

प्युठान नगरपालिकाको शिक्षा क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरुलाई सामूहिक रुपमा समाधान गरी शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न यो योजना कोसेढुङ्गा साबित हुने अपेक्षा गरिएको छ । यो योजना विद्यमान सरकारी नीति, प्युठान नगरपालिका शिक्षा ऐनको आधारमा जनप्रतिनिधीहरु,विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु,संघ संथाका प्रतिनिधीहरु,स्थानीय वुद्धिजीवीहरु र सरोकारवालाहरुको सहभागितामा तयार गरिएको हो । यो योजना तयार गर्ने प्युठान नगरपालिकाका प्रमुख श्री अर्जुन कुमार कक्षपती, उपप्रमुख श्री शान्ता आचार्य एवम् प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत श्री खिम वहादुर रायमाभी, उपसचिव केशवराज गौतम,वि.नि.नरेन्द्र सुवेदीवाट प्राप्त मार्गदर्शन अत्यन्त महत्वपूर्ण छ । यो योजना तयार गर्न आफ्नो महत्वपूर्ण समय दिई निरन्तर खटनुभएका सेभ द चिल्ड्रेनका यम थापा धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । योजना तयारीमा अत्यन्त मेहनत गर्नुभएका योजना निर्माण टोलीका अन्य साथीहरु श्रोतव्यक्ति सविना पण्डित,कालिका विकास केन्द्र नेपालका शान्ता खड्कालाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहान्छु । साथै योजना तयारीमा आवश्यक सहयोग गर्ने प्युठान नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरु, नगरपालिका ,कालिका विकास केन्द्र एवम् सेभ द चिल्ड्रेनका कर्मचारी साथीहरुलाई धन्यवाद दिन चाहान्छु । अन्त्यमा, यो योजनालाई आवश्यकता अनुसार अद्यावधिक गर्दै लगिने भएकोले यसलाई थप प्रभावकारी,उपयोगी र व्यवहारिक तुल्याउन सम्बन्धित सरोकारवालाहरुबाट रचनात्मक सुझाव र हौसलाको अपेक्षा गर्दछौ ।

विष्णु प्रसाद पोख्रेल
श्रोत व्यक्ति एवम् संयोजक
नगर शिक्षा योजना निर्माण

नगर शिक्षा समितिका पदाधिकारीहरू

- अर्जुन कुमार कक्षपती, नगर प्रमुख-अध्यक्ष
- शान्ता आचार्य, नगर उपप्रमुख - उपाध्यक्ष
- खिम बहादुर रायमाझी, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - सदस्य
- नेहर सिंह के.सी. - सदस्य
- पवित्रा जि.सी.- सदस्य
- भगवती खड्का - सदस्य
- सुन्दरा के.सी.- सदस्य
- गोपाल प्रसाद घिमिरे - सदस्य
- गोपाल प्रसाद नेपाली - सदस्य
- तुलसा आचार्य- सदस्य
- थम बहादुर खड्का - सदस्य
- कौशिला नेपाली - सदस्य
- नरेन्द्र सुवेदी, विद्यालय निरीक्षक- सदस्य सचिव

नगर शिक्षा योजना तर्जुमा समिति

- विष्णु प्रसाद पोखेल - श्रोतव्यक्ति संयोजक
- सविना पण्डित - श्रोतव्यक्ति सदस्य
- यम बहादुर थापा - सेभ द चिल्ड्रेन- सदस्य
- शान्ता खड्का - कालिका विकास केन्द्र -सदस्य

शुभकामना सन्देश

प्युठान नगरपालिकाबाट शैक्षिक गुणस्तर बिकासका लागि त्रिबर्षिय नगर शिक्षा योजना ।

देश बिकासको मूल आधार शिक्षा हो । गुणस्तरिय शिक्षा बिना ब्यक्ति , परिवार र समाजको सर्वाङ्गिण बिकास बिकास संभव छैन । समाज बिकासका हरेक कालखण्डमा शिक्षाको महत्वपूर्ण स्थान रहदै आएको छ । आजको विश्वब्यापिकरण आधुनिक युगमा शिक्षाका आयामहरु दिन प्रतिदिन फराकिला हुँदै गै रहेका छन् । गुणस्तरिय शिक्षाका लागि शिक्षणकलाको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । सरल तरिकाबाट ज्ञान , सीप , कला र अवधारणाहरुलाई पुस्ता पुस्तामा हस्तान्तरण गर्ने कला नै शिक्षण कला हो । शिक्षण कलाको प्रमुख ब्यक्ति शिक्षक हो । बाल बालिकामा रहेको अन्तरनिहित प्रतिभालाई प्रस्फुटन गर्ने गराउने वातावरण घर परिवार र विद्यालयमा सृजना गर्न सक्नु हामी सबैको कर्तव्य हो । जीवन निर्वाह गर्न सजिलो बनाउन शिक्षाले सहयोग गर्न सक्नु पर्छ । आदर्श , नैतिकवान , चारित्रिक र बैज्ञानिक चिन्तन भएको मानिस निर्माण गर्न शिक्षाले सघाउनु पर्छ । शिक्षाको दार्शनिक तथा सामाजिक र मनोबैज्ञानिक आधारमा विद्यालयको समग्र ब्यवस्थापन गर्नु आजको आवश्यकता हो ।

विद्यालयको भौतिक सुधार मात्र गुणस्तरिय शिक्षाको मापन होइन भन्ने मेरो बिचार रहेको छ । पहिलो कुरा त विद्यालयको कक्षा कोठामा शिक्षकले गर्ने कुशल शिक्षण कला हो । कुशल शिक्षण कलामा बाल मनोबिज्ञानको प्रयोग , शैक्षिक सामाग्रीको प्रयोग , बाल बालिकाहरुले गरेर सीक्ने प्रकृया , कक्षाकोठाको अनुशासन र सरसफाई , बाल बालिका तथा शिक्षकको नियमितता महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ । यी सबै प्रकृयालाई प्रभावकारी बनाउन विद्यालयको भौतिक पुर्वाधारको बिकास गरिनु पर्दछ । भौतिक पुर्वाधार राम्रो हुँदा हुँदै पनि कक्षाकोठामा कुशल शिक्षण कलाको प्रयोग नगरिनु आफैमा चिन्ताको बिषय बनेको छ ।

शिक्षाका निति नियम, शिक्षण कला प्रकृया र मुल्यांकन प्रणाली , विद्यालय प्रशासन , अनुगमन तथा निरिक्षण जस्ता पक्षहरुले शिक्षण सीकाइमा ब्यापक प्रभाव पर्दछ । यस त्रिबर्षिय नगर शिक्षा योजनाले कक्षाकोठामा शिक्षण कलाको प्रयोग र बिकास गर्न प्रेरित गर्ने छ । यसका लागि आवश्यक पर्ने विद्यालयको भौतिक सुधार , शिक्षक तालिमको ब्यवस्थापन , शिक्षकहरुमा उत्प्रेरणा र आत्मबल बिकास , शिक्षण सामाग्रीको उपलब्धता , विद्यालय प्रशासन तथा ब्यवस्थापन सुधार , अभिभावक क्षमता बिकास र समुदाय परिचालन जस्ता अन्य शैक्षिक क्षेत्रको बिकासमा पनि सहयोग पुग्ने छ भन्ने आशा लिएको छु । गुणस्तरिय शिक्षाका लागि सबै बाल बालिकाहरुलाई विद्यालयको पहुँचमा लिएर , उनीहरुलाई नियमित गराउँदै विद्यालय तहहरु पार गराउनु पर्ने चुनौती पनि हाम्रा सामु रहेको छ । यस चुनौतीलाई समुदाय परिचालन र अभिभावक सचेतनाका माध्यमबाट समाधान गर्ने प्रयत्नमा यस योजनाले सहयोग पुर्याउने छ ।

शिक्षाको बिकासका लागि आवश्यक पर्ने सबै आधारहरुलाई एकिकृत रुपमा हेर्ने दृष्टिकोणको बिकास र त्यसको कार्यान्वयनमा शिक्षा योजना सफल होस् भन्ने शुभेच्छा प्रकट गर्न चाहन्छु । योजनाको सफल कार्यान्वयनका लागि शिक्षक बर्ग , विद्यालय ब्यवस्थापन समिति तथा शिक्षक अभिभावक संघका पदाधिकारीहरु , शिक्षाप्रेमी बुद्धिजिवी ब्यक्तित्वहरु , समाजसेवीहरु , राजनैतिक दलका पदाधिकारीहरु , सामाजिक संघ संस्थाका पदाधिकारीहरु र शिक्षा एकाईका राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुको एकाकार अथक परिश्रम र लगनशिलताले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने नै छ । हाम्रो नगर क्षेत्रको शैक्षिक बिकासमा यस योजनाले शिक्षा बिकासमा सहयोग पुग्नुका साथै सामाजिक आर्थिक बिकासमा समेत सकारात्मक प्रभाव पार्ने छ भन्ने आशा लिएको छु ।

अन्तममा नगर शिक्षा योजना जस्तो बहुआयामिक योजना तयार गर्नु आफैमा चुनौतिपूर्ण कार्य हो । योजना निर्माणकार्यका लागि अहोरात्र परिश्रम गर्नु हुने नगर शिक्षा एकाइका स्रोत ब्यक्ति बिष्णु प्रसाद पोखले , सविना पण्डित , सेभ द चिल्ड्रेन प्युठानका कार्यक्रम संयोजक यम थापा , कालिका बिकास केन्द्र नेपाल बिजुवारका कार्यक्रम अधिकृत (शिक्षा) शान्ता खड्का धन्यबादका पात्र हुनुहुन्छ । योजना निर्माणका लागि सल्लाह सुभाब दिनुहुने शिक्षाप्रेमी महानुभावहरुमा कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । धन्यबाद !

.....
अर्जुन कुमार कक्षपती
 नगर प्रमुख
 प्युठान नगरपालिका प्युठान

विषय सूची

शुभकामना सन्देश	२
परिचय	४
१.१ नगरपालिकाको परिचय	७
१.२ नगरपालिकाको शैक्षिक अवस्था	७
नगर शिक्षा योजनाको परिचय	१४
२.१. नगर शिक्षा योजना के हो ?	
२.२. नीतिगत व्यवस्थाहरु	
२.३ नगर शिक्षा योजना निर्माण प्रक्रिया	
लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित उपलब्धिहरु	
३.१ दूरदृष्टि	
३.२ योजनाको लक्ष्य	
३.३ योजनाको उद्देश्यहरु	
३.४ नगर शिक्षा योजनाका कार्यसम्पादन शैक्षिक सूचकहरु	
२.२. नीतिगत व्यवस्थाहरु	
२.३ नगर शिक्षा योजना निर्माण प्रक्रिया	
लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित उपलब्धिहरु	
३.१ दूरदृष्टि	
३.२ योजनाको लक्ष्य	
३.३ योजनाको उद्देश्यहरु	
३.४ नगर शिक्षा योजनाका कार्यसम्पादन शैक्षिक सूचकहरु	
मुख्य समस्याहरु, आवश्यकताको पहिचान तथा लक्ष्य निर्धारण	
४.१ शिक्षा क्षेत्रका मुख्य समस्याहरु	
४.२ आवश्यकताको पहिचान तथा लक्ष्य निर्धारण	
४.२.२. नगरपालिका भित्र मर्मत गर्नुपर्ने वा नयाँ निर्माण गर्नुपर्ने भौतिक सुविधाहरुका विवरण :	
कार्यनीति, योजना र कार्यक्रमहरु	
५.१ मुख्य कार्यनीतिहरु	
५.२ क्षेत्रगत कार्यक्रम रणनीति तथा अपेक्षित उपलब्धिहरु	
मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु	
५.३ स्रोत व्यवस्थापन	
योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	

परिचय

१.१ नगरपालिकाको परिचय

राज्यको पुर्नसंरचना पश्चात प्रदेश नं. ५ मा अवस्थित स्वर्गद्वारी महाप्रभूको पुण्यभूमि प्यूठान जिल्लामा २ नगरपालिका र ७ गाउँपालिका गरी कुल ९ स्थानीय तहहरू रहेका छन् । यो जिल्ला वि.सं. २०७२ सालमा साक्षर जिल्ला घोषणा भैसकेको जिल्ला हो ।

नेपाल सरकारको मिति २०७१ वैशाख २५ गतेको घोषणा बमोजिम स्थापना भएको यस नगरपालिकामा स्थानीय तहको पुर्नसंरचना भएपश्चात मिति २०७३ फागुन २६ गतेको नेपाल सरकारको राजपत्रमा प्रकाशित सूचना अनुसार साविक नगरपालिकाका ४, ६-१७, १९ नं. वडार जुम्रीकाँडा, माभकोट गाविसहरू मिलाएर हालको १० वटा वडाहरू भएको प्यूठान नगरपालिका गठन भएको हो । प्यूठान जिल्लाको मध्य भागमा ८२ डिग्री ४८ मिनेट ३० सेकेन्ड देखि ८२ डिग्री ५७ मिनेट ३० सेकेन्ड पूर्वी देशान्तर र २८ डिग्री ३ मिनेट ३० सेकेन्ड देखि २८ डिग्री ११ मिनेट उत्तरी अक्षांश सम्म फैलिएर रहेकोछ । यस नगरपालिकाको क्षेत्रफल १२८.९६ वर्ग कि.मी. रहेको छ भने वि.सं. २०६८ सालको जनगणना अनुसार यस नगरपालिकाको जनसंख्या ३८,४४९ रहेको छ । जातिगत रूपमा क्षेत्री, मगर, बाह्रमण तथा दलितहरूको बसोवास रहेको यस नगरपालिकाको पूर्वमा भिमरुक गाउँपालिका, पश्चिममा स्वर्गद्वारी नगरपालिका र माण्डवी गाउँपालिका, उत्तरमा नौबहिनी गाउँपालिका र रोल्पा जिल्ला र दक्षिणमा मल्लरानी र माण्डवी गाउँपालिका पर्दछन् ।

१.२ नगरपालिकाको शैक्षिक अवस्था

२००८ सालमा यसै नगरपालिकामा अवस्थित मुक्ति मा.वि. रातमाटाको स्थापना सँगै प्यूठानमा शैक्षिक इतिहासको शुरुवात भएको हो । प्यूठान नगरपालिकामा ५२ सामुदायिक विद्यालय तथा १२ सस्थागत विद्यालय, ६९ बालविकास केन्द्र, ५ सामुदायिक सिकाई केन्द्र तथा २ वटा बैकल्पिक विद्यालयहरू संचालनमा रहेका छन् ।

१.२.१ बालविकास केन्द्रहरूको विवरण

विद्यालयमा आधारित	समुदायमा आधारित	जम्मा
४५	२४	६९

१.२.२ विद्यालयहरूको तहगत विवरण

क्र.स.	संचालित कक्षा	सामुदायिक	संस्थागत	जम्मा
१	१ - ३	६	०	६
२	१ - ५	२९	८	३७
	प्राथमिक तह	३५	८	४३
३	१ - ८	८	१	९
४	१ - १०	६	२	८
५	१ - १२	३	१	४
जम्मा		५२	१२	६४

१.२.३. क्याम्पसहरुको विवरण

क्र. स.	नाम	ठेगाना	क्याम्पस प्रमुख	संपर्क नम्बर	संचालित तह	संचालित सङ्कायहरु		
						मानविकी	शिक्षा	ब्यवस्थापन
१	स्वर्गद्वारी व. क्याम्पस	प्यु.न.पा.७	गुन्ज बहादुर खडका	९८४७८५४९५५	स्नातक, स्नातकोत्तर		शिक्षा	ब्यवस्थापन
२	भिमरुक क्याम्पस	प्यु.न.पा.८	नागेशचन्द्र सुवेदी	९८४७८२००८४	स्नातक	—	शिक्षा	ब्यवस्थापन

सामुदायिक सिकाई केन्द्र	५
वैकल्पिक विद्यालय	२

१.२.४. शैक्षिक सत्र २०७५ को कक्षागत विद्यालयका विद्यार्थी विवरण

कक्षा	जम्मा विद्यार्थी			चलित			जनजाति			ब्राहमण / क्षेत्री			अन्य		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
बालशिक्षा	१०२३	१३४२	२३६५	२२७	३५७	५८४	४०५	४४२	८४७	३५८	४९९	८५७	३३	४४	७७
१	६४५	७४५	१३९०	१९८	२०७	४०५	२५०	२७३	५२३	१६९	२३५	४०४	२८	३०	५८
२	५२७	६५९	११८६	१५०	१७९	३२९	१८१	२४५	४२६	१८१	२०८	३८९	१५	२७	४२
३	५८६	६३५	१२२१	१५३	१६९	३२२	२३३	२२७	४६०	१८१	२२०	४०१	१९	१९	३८
४	६३७	६८९	१३२६	१७५	२०६	३८१	१४७	२५०	३९७	१८३	२१५	३९८	३२	१८	५०
५	६५२	७११	१३६३	१७२	१८१	३५३	२४६	२९५	५४१	२०२	२०४	४०६	३२	३१	६२
६	५१९	५२२	१०४१	१२८	९५	२२३	१७२	२०२	३७४	१७२	१८०	३५२	४७	४५	९२
७	५४४	५१६	१०६०	१३३	१३६	२६९	१९०	१६७	३५७	१८४	१७९	३६३	३७	३४	७१
८	६१२	५१६	११२८	१३३	९४	२२७	२५५	१९२	४४७	१८७	१९७	३८४	३७	३३	७०
९	५८२	५१६	१०९८	१३२	९०	२२२	१९७	१७१	३६८	२१४	२३४	४४८	३९	२१	६०
१०	३८१	३७७	७५८	५६	६९	१२५	१०२	८४	१८६	१९२	२०३	३९५	३१	२१	५२
जम्मा	६७०८	७२२८	१३९३६												

१.२.५ शैक्षिक सत्र २०७४ को सिकाई उपलब्धि

कक्षा विषय	नेपाली	अंग्रेजी	गणित	विज्ञान	सामाजिक	ऐ. प्रथम	ऐ. द्वितीय	कक्षागत	कैफियत
१		५९	६१	६०	५९	६१		६०.१६	
२	६२	६४	६१	६२	६४	६१		६२.३३	
३	६३	६५	६२	६४	६२	६२		६३	
४	५८	५५	५३	५८	६०	५३		५६.१६	
५	६२	५८	५६	६२	५७	५७		५८.६६	

नगर शिक्षा योजना २०७५

१-५	६१.२	६०	५८.६	६१.२	६०.४	५८.८		६०	
६	६०.१६	५४.९४	४७.८३	५७.२२	५९.४७			५५.९२	
७	५९.४७	५८.५२	४८.४१	५४.८८	५५.८८			५५.४२	
८	२.९	२.६	१.९	२.६	२.६			२.५२	जी.पी.ए.
९	५७.६२	४९.८	३०.६२	४८.३७	५४.४२	५३.७	५८	५०.३६	
१०	२.९	२.८५	२.०२	२.८५	२.७५	२.७५	२.८५	२.७१	जी.पी.ए.

१.२.७. शिक्षक दरबन्दी विवरण

तह	स्वीकृत दरबन्दी	राहत / अनुदान	जम्मा	कैफियत
प्राथमिक	१४५	४९	१९४	
निम्नमाध्यमिक	२१	१९	४०	प्राविधिक २ जना समेत
माध्यमिक	२३	४	२७	प्राविधिक २ जना समेत
उच्च माध्यमिक	५	२	७	
जम्मा	१९४	७४	२६८	

१.२.८. विद्यालयमा अध्यनरत अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरूको कक्षागत विवरण

कक्षा	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	जम्मा
छात्रा	१	४	१	२	०	०	१	१	०	०	१०
छात्र	७	१	५	२	२	३	२	२	४	०	२८
जम्मा	८	५	६	४	२	३	३	३	४	०	३८

नगर शिक्षा योजना २०७५

१.२.९. विद्यालयको भौतिक विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं.	भवन		कक्षा कोठा (संख्या)			फर्निचर (संख्या)		भुई बसाई भएका कक्षा कोठा	पर्याप्त खानेपानी		शौचालयको संख्या			थप गर्नुपर्ने शौचालय संख्या	पर्याप्त खेले चौर		घेरावेरा		पुस्तकालय	
			कच्ची	पक्की	हाल भएको	मर्मत गर्नुपर्ने	थप गर्नुपर्ने	हाल भएको	थप गर्नुपर्ने		छ	छैन	छात्र	छात्रा	जम्मा		छ	छैन	छ	छैन	छ	छैन
१	श्री भूमेश्वरी प्रा.वि.	१	-	१	६	-	२	१७	-	२	√	-	२	२	४	मर्मत २	√	√	√	√		
२	श्री माण्डवी प्रा.वि.	१	१	२	५	१	२	-	-	३	√	-	२	२	४	-	√	√	√	√		
३	श्री सालघारी प्रा.वि. मलापाटा	१	-	४	१०	१	-	-	-	६	√	-	३	२	५	-	√	√	√	√		
४	श्री भुमेश्वरी आ.वि. कुमीकोट	१	-	७	१३	७	-	५२	-	३	√	-	४	२	६	२	√	√	√	√		
५	श्री भुवनेश्वरी मा.वि. खैरा	१	-	१२	२७	१०	४	१७०	-	५	√	-	३	४	७	२	√	√	√	√		
६	श्री पशुपति प्रा.वि.	२	-	३	१०	६	-	२	-	३	√	-	१	२	३	१	√	√	√	√		
७	श्री कन्या कुमारी प्रा.वि.	२	-	३	७	३	-	-	-	६	√	-	१	१	२	मर्मत १	√	√	√	√		
८	श्री जानकी मा.वि.चित्तखोला	२	-	३	१६	-	२	१२०	-	४	√	-	४	४	८	मर्मत १	√	√	√	√		
९	श्री अरनिको आ.वि.	२	-	५	११	-	-	-	-	६	√	-	६	१	७	-	√	√	√	√		
१०	श्री जानकी मा.वि.	२	-	३	१६	१	-	८०	-	४	√	-	२	३	५	मर्मत १	√	√	√	√		
११	श्री सरस्वती प्रा.वि.	३	-	४	७	-	२	१५	-	५	√	-	२	२	४	२	√	√	√	√		
१२	श्री शिद्धभूमी प्रा.वि. घुर्चौनी	३	१	१	५	१	१	-	-	२	√	-	२	१	३	१	√	√	√	√		
१३	श्री बालमन्दिर प्रा.वि.	३	१	३	९	१	-	३२	-	५	√	-	२	३	५	-	√	√	√	√		
१४	श्री मुक्ति मा.वि.	३	६	५	३६	१४	८	३००	-	२	√	-	१२	१३	२५	मर्मत ३	√	√	√	√		
१५	श्री जनक प्रा.वि. ओखरवोट	३	-	३	१०	६	-	१५	-	३	√	-	३	१	४	मर्मत ३	√	√	√	√		
१६	श्री भुमेशान प्रा.वि.	३	१	१	५	२	२	१६	-	३	√	-	१	१	२	-	√	√	√	√		
१७	श्री शारदा आ.वि.	४	-	४	१३	-	-	-	-	४	√	-	२	३	५	मर्मत १	√	√	√	√		
१८	श्री सरस्वती प्रा.वि.	४	२	-	८	२	३	२०	-	२	√	-	-	-	२	२	√	√	√	√		
१९	श्री ने.रा.प्रा.वि. ढाँडमंरा	४	१	३	१२	-	-	३५	-	३	√	-	२	२	४	मर्मत २	√	√	√	√		
२०	श्री जनसेवा प्रा.वि. ईन्द्रेडाँडा	४	३	१	९	५	३	१०	-	४	√	-	२	३	५	मर्मत ५	√	√	√	√		
२१	श्री नेपाल राष्ट्रिय आ.वि.	४	-	३	१३	२	२	१८०	-	३	√	-	२	२	४	२	√	√	√	√		
२२	श्री कालिका प्रा.वि. विजुवार	४	१	१	४	२	२	-	-	५	√	-	-	-	१	१	√	√	√	√		
२३	श्री शिद्धभूमी प्रा.वि. ढाडछाप	५	१	३	७	३	२	२०	-	६	√	-	२	२	४	मर्मत १	√	√	√	√		

नगर शिक्षा योजना २०७५

२४	श्री ज्ञानज्योति प्रा.वि.	५	—	३	७	२	२	१०	५	३	√	१	१	२	२	√	√	√	
२५	श्री जनता मा.वि.	५	१	४	११	२	४	१०७	—	५	√	—	२	२	४	मर्मत २	√	√	√
२६	श्री सरस्वती आ.वि.	५	—	४	१०	—	५	७०	—	४	√	—	३	३	६	२	√	√	√
२७	श्री पुर्णगाउँ प्रा.वि.	५	१	३	९	२	२	४०	—	१	√	—	१	१	२	मर्मत २	√	√	√
२८	श्री शिद्ध मा.वि.	५	१	४	१८	५	४	११६	—	३	√	—	२	१	४	मर्मत १	√	√	√
२९	श्री नैना प्रा.वि.	६	१	३	८	२	२	१५	—	४	छ	—	२	—	४	१	√	√	√
३०	श्री ईच्छा प्रा.वि.	६	—	१	४	—	१	११	—	४	छ	—	—	—	१	१	√	√	√
३१	श्री जगदम्बा प्रा.वि.	६	—	५	९	१	९	५०	—	४	छ	—	४	१	५	३	√	√	√
३२	श्री धर्मावती मा.वि. लम्छयाङ्गनेटा	६	१	६	१८	२	६	३०	—	३	छ	—	२	३	५	—	√	√	√
३३	श्री शिशुकल्याण प्रा.वि. टाकुराचौर	७	—	४	१२	—	—	—	—	५	√	—	२	२	४	मर्मत १	√	√	√
३४	श्री क्षेत्र विकास मा.वि. पुण्यखोला	७	—	७	२३	२	—	१०५	—	४	√	—	८	६	१४	मर्मत ३	√	√	√
३५	श्री जनता मा.वि. बाग्दुला प्यूठान	८	—	१३	३३	८	२४	४००	—	२	छ	—	२	२	४	६	√	√	√
३६	श्री जनविकास आ.वि. कुटिचौर बाटुले	८	—	५	११	२	२	—	—	४	छ	—	१	१	२	१	√	√	√
३७	श्री धर्मभक्त आ.वि.	८	३	३	१२	७	२	५०	—	२	छ	—	६	४	१०	१	√	√	√
३८	श्री बाल ज्योति आ.वि. गेजवाङ्ग	८	१	५	१४	२	—	—	—	—	छ	—	३	४	७	१	√	√	√
३९	श्री आदर्श आ.वि.	८	—	४	१४	४	—	५१	—	४	छ	—	२	३	५	२	√	√	√
४०	श्री त्रिवेणी प्रा.वि.	८	१	३	७	२	४	१७	—	३	छ	—	१	१	२	२	√	√	√
४१	श्री ने.रा.प्रा.वि. भेडावारी	८	१	३	८	२	—	—	—	४	√	—	—	—	२	मर्मत १	√	√	√
४२	श्री भानु प्रा.वि. पाखाचिति	९	१	३	८	२	१	१२	—	४	छ	—	२	१	३	मर्मत १	√	√	√
४३	श्री दुर्गा प्रा.वि. मरेड	९	१	२	७	—	—	—	—	३	छ	—	—	—	१	१	√	√	√
४४	श्री भुमा प्रा.वि. ठूलासिम	९	१	२	९	१	—	१०	—	४	—	छैन	२	२	४	मर्मत २	√	√	√
४५	श्री बाल विद्या मा.वि. मजुवा	९	—	१२	२३	२	४	१५०	—	३	छ	—	५	२	७	६	√	√	√
४६	श्री विद्या भण्डार आ.वि.	९	१	४	७	३	४	—	—	३	√	—	—	—	१	२	√	√	√
४७	श्री नेपाल राष्ट्रिय प्रा.वि. पातिहाला	१०	१	३	८	६	—	९	—	३	छ	—	४	२	६	मर्मत ६	√	√	√
४८	श्री जनता ने.रा.प्रा.वि. छेपाने	१०	—	४	७	२	—	—	—	६	—	छैन	—	—	३	१	√	√	√
४९	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	१०	२	—	६	६	—	—	—	३	छ	—	२	१	३	—	√	√	√
५०	श्री डिलेश्वरी ने.रा.प्रा.वि.	१०	—	४	८	—	१	१०	—	५	छ	—	३	२	५	मर्मत ३	√	√	√
५१																			
५२																			

नगर शिक्षा योजनाको परिचय

२.१. नगर शिक्षा योजना के हो ?

विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानून तथा दस्तावेजहरूमा शिक्षालाई मानिसको नैसर्गिक अधिकार रूपमा उल्लेख गरेको पाइन्छ । नेपालको परिवर्तित संघीय राज्य प्रणाली अनुसार विगतमा केन्द्रीय सरकारमा रहेका धेरै अधिकारहरू प्रदेश र स्थानीय तहमा प्रत्यायोजन गरेकोछ । नेपालको संविधान २०७२ लगायतका कानुनी दस्तावेजले समेत आधारभूत र माध्यामिक शिक्षालाई स्थानीय सरकारको अधिकार क्षेत्रभित्र सूचीकृत गरेकोले संविधान प्रदत्त मौलिक हकलाई सुनिश्चित गर्दै शिक्षा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न नगर शिक्षा योजना तयार गरिएको छ । यस नगरपालिकाको परिवेशमा शिक्षा क्षेत्रमा भएको सुधार गर्नुपर्ने कुराहरूलाई उपलब्ध स्रोत साधन प्रयोग गरी शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न प्रस्तावित रणनीति तथा कार्यक्रमहरूको योजनाबद्ध अभिलेख नै प्यूठान नगरपालिकाको शिक्षा योजना हो ।

२.२. नीतिगत व्यवस्थाहरू

शिक्षा मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र, संयुक्त राष्ट्र संघको बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धि जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजहरूले सुनिश्चितता गरेको मानव अधिकार हो । सन १९९० मा जोमटिनमा भएको शिक्षा मंचको बैठकले सन २००० सम्म सबैको लागि शिक्षा दिने व्यवस्था गरेतापनि उक्त लक्ष्य पुरा हुने नदेखिएपछि सन २००० को अप्रिलमा सेनेगलको डकारमा भएको बैठकमा प्रत्येक राष्ट्रले आफ्नो सबै नागरिकहरूलाई सन २०१५ सम्ममा शिक्षा प्रदान गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका थिए । विश्व शिक्षा मञ्चको इन्चोन घोषणा र यसले जारी गरेको सन् २०३० सम्ममा विश्वव्यापी शिक्षाको घोषणा, सन् २०१५ मा नेपाल सरकारले संयुक्त राष्ट्र संघको महासभामा प्रतिबद्धता जाहेर गरेको दिगो विकास लक्ष्य लगाएतका अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चहरूमा गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्ने प्रतिबद्धताहरू व्यक्त गरिएको छ ।

नेपालको परिवर्तित संघीय राज्य प्रणाली अनुसार विगतमा केन्द्रीय सरकारमा रहेका धेरै अधिकारहरू प्रदेश र स्थानीय तहमा प्रत्यायोजन गरेको छ । नेपालको संविधानले प्रारम्भिक बालबिकास सहितको शिक्षासम्बन्धी हकलाई मौलिक हकका रूपमा प्रत्याभूत गर्दै राज्यका निर्देशक सिद्धान्तमा शिक्षालाई नागरिकका आधारभूत आवश्यकताको रूपमा वर्गीकरण गरी सबै नागरिकलाई शिक्षाको अवसर उपलब्ध गराउनु राज्यको दायित्व रहेको विषय प्रष्ट पारिएको छ । साथै संविधानले आधारभूत र माध्यामिक शिक्षालाई स्थानीय सरकारको अधिकार क्षेत्रभित्र सूचीकृत गरेकोछ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, निःशुल्क तथा अनिवार्य शिक्षा सम्बन्धी ऐन २०७५ लगायतका कानुनी दस्तावेजले पनि आधारभूत र माध्यामिक शिक्षाको अधिकार क्षेत्रलाई स्पष्ट रूपमा स्थानीय सरकारको अधिकार क्षेत्रमा उल्लेख गरेको

पाइन्छ । सोही अनुसार शिक्षा पाउँने संविधान प्रदत्त मौलिक हकलाई सुनिश्चित गर्दै शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, प्यूठान नगरपालिको शिक्षा ऐन २०७४ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो नगर शिक्षा योजना तयार गरिएको छ ।

२.३ नगर शिक्षा योजना निर्माण प्रक्रिया

माथि उल्लेखित नीतिगत व्यवस्था र नेपालको संघीय शासन प्रणाली अनुसार स्थानीय सरकारको कार्यक्षेत्र र अधिकारलाई प्रयोग गर्दै यस नगरपालिका भित्र शिक्षा क्षेत्रलाई योजनाबद्ध बनाउँने नगर शिक्षा समितिमा विभिन्न समयमा व्यापक छलफल भएको थियो । सोही अनुसार प्यूठान नगरपालिकाको आयोजना तथा सेभ द चिल्ड्रेन र कालिका विकास केन्द्रको सहयोगमा मिति २०७५ श्रावण २ गते नगर शिक्षा समितिका संयोजक तथा नगर प्रमुख श्री अर्जुन कुमार कक्षपतीको अध्यक्षतामा नगर शिक्षा समितिका पदाधिकारीहरु, विद्यालय व्यवस्थापन समितिका प्रतिनिधि, प्याप्सनका प्रतिनिधि, प्रधानाध्यापकहरु, शिक्षा क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था, नगरपालिकाका कर्मचारीहरु लगायत अन्य सरोकारवालाहरुको सहभागितामा एक दिने कार्यशालाको आयोजना गरिएको थियो । उक्त कार्यशालामा नगर शिक्षा योजनामा समावेश गरिनुपर्ने विषयवस्तु माथि छलफल गरी सुझावहरु संकलन गरिएको थियो । नगर शिक्षा योजना तयार गर्नको लागि प्यूठान नगर कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम नगरपालिकाका स्रोतव्यक्ति श्री विष्णु प्रसाद पोखेलको संयोजकत्वमा ४ सदस्यीय कार्यदल गठन गरिएको थियो । गठित कार्यदलले नगर शिक्षा योजना निर्माण सम्बन्धी कार्याशालामा प्राप्त सुझाव, विभिन्न मितिमा नगरपालिका स्तरीय विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरुको बैठकबाट प्राप्त सुझावहरुलाई पनि यो शिक्षा योजनामा समावेश गरिएको छ । नगर शिक्षा योजनाको अपेक्षित उपलब्धिहरु तथा सूचकहरुलाई मापनयोग्य बनाउँने नगरपालिका मा भएका शैक्षिक तथ्यांकहरु लाई विश्लेषण गरी सोही बमोजिम अपेक्षित उपलब्धिहरुको निर्धारण गरिएको छ । प्रारम्भिक रूपमा तयार भएको खाकालाई शिक्षा क्षेत्रमा कार्यरत विषय विज्ञहरु, जनप्रतिनिधिहरु र अन्य सरोकारवालाहरु सँग समेत अनौपचारिक तथा औपचारिक रूपमा छलफल पश्चात प्राप्त सुझावहरुलाई समेटी नगर शिक्षा समितिको बैठकमा सुझावको लागि पेश गरियो । उक्त बैठकमा प्राप्त पृष्ठपोषणहरु समावेश गरी नगर कार्यपालिकामा छलफल तथा निर्णयको लागि सिफारिस गरियो ।

लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित उपलब्धिहरू

३.१ दूरदृष्टि

गुणस्तरीय शिक्षा प्राप्त गर्ने मौलिक हकको सुनिश्चितता गर्दै नागरिकहरूमा अर्न्तनिहित सामर्थ्य र व्यक्तित्व विकासको संभावनालाई औपचारिक, अनौपचारिक र निरन्तर शिक्षाको अवसर मार्फत प्रष्फुटन गराउन योजनाबद्ध र सस्थागत मार्गदर्शन प्रदान गर्नु यस नगर शिक्षा योजनाको दूरदृष्टि हुनेछ ।

३.२ योजनाको लक्ष्य

सवैलाई औपचारिक र जीवनपर्यन्त जीवनोपयोगी शिक्षाका अवसरहरू प्रदान गर्दै गुणस्तरिय जीवनयापन गर्न आवश्यक साक्षरता, गणितीय सीप, प्राविधिक ज्ञान तथा व्यावसायिक सीप हासिल गराउने शैक्षिक प्रणाली विकास गर्ने ।

३.३ योजनाको उद्देश्यहरू

यस शिक्षा योजनाका माथि उल्लेखित लक्ष्यहरू हासिल गर्ने सन्दर्भमा निम्नानुसारका उद्देश्यहरू निर्धारण गरिएका छन् ।

- क) शिक्षालाई सर्वसुलभ गराई शैक्षिक अवसरमा अभिवृद्धि गर्दै सवैलाई गुणस्तरीय शिक्षाको पहुँचमा पुऱ्याउने ।
- ख) विद्यार्थीहरूको उपस्थितिदरमा वृद्धि ल्याई कक्षा दोहोऱ्याउने र कक्षा छाड्नेदरलाई न्यूनीकरण गर्ने ।
- ग) आधारभूत तह अनिवार्य र निःशुल्क र माध्यामिक तह निःशुल्क गराउने राज्यको नीतिगत व्यवस्थाको सुनिश्चित गर्ने ।
- घ) अपाङ्गता भएका, पछाडि पारिएका, सीमान्तकृत वालवालिकाहरूको लागि समावेशी गुणस्तरीय शिक्षाको अवसर सुनिश्चितता गर्ने ।
- ङ) सूचना प्रविधिको माध्यमबाट कक्षाकोठाको सिकाइलाई सहजीकरण गर्ने र विद्यार्थीहरूको शैक्षिक उपलब्धि वृद्धि गर्ने ।
- च) नागरिकको आवश्यकता अनुकुल, गुणस्तरीय, सीपमुलक र रोजगारमुखी शिक्षाको अवसर प्रदान गर्ने ।
- छ) नगरपालिकाको समग्र शिक्षा प्रणालीको दक्षता, प्रभावकारिता र जवाफदेहितामा सुधार गर्ने ।
- ज) गुणस्तरीय सिकाई वातावरण तयार गर्दै सुरक्षित भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास गर्ने ।
- झ) व्यवहारिक नैतिक शिक्षामा जोड दिई सुसंस्कृत, सामाजिक संस्कारमुखी समृद्ध समाज निर्माणमा जोड दिने ।

३.४ नगर शिक्षा योजनाका कार्यसम्पादन शैक्षिक सूचकहरु

क्र.सं.	सूचकहरु	आधार रेखा	लक्ष्य			कैफियत
			२०७५	२०७६	२०७७	
आधारभूत तह						
१.	प्रारम्भिक बाल शिक्षामा खुद भर्ना दर	७५%	७८%	८१%	८५%	
२.	प्रारम्भिक बाल शिक्षामा एक महीने तालिम प्राप्त सहजकर्ता/शिक्षकको प्रतिशत	९२%	९५%	९८%	९९%	
३.	प्रारम्भिक बाल शिक्षामा अनुभव भइ कक्षा १ मा नवप्रवेशीको प्रतिशत	६८%	७०%	७२%	७४%	
४.	कुल भर्ना दर आधारभूत तह (कक्षा १-८)	११२ %	११० %	१०८ %	१०६ %	
५.	खुद भर्ना दर आधारभूत तह (कक्षा १-८)	१०० %	१०० %	१०० %	१०० %	
६.	आधारभूत तहमा टिकाउ दर (कक्षा १-८)	९२%	९३%	९४%	९५%	
७.	आधारभूत तहको उत्तीर्ण प्रतिशत (कक्षा १-८)	८७%	८८%	९०%	९२%	
८.	आधारभूत तहको विद्यालय छोड्ने दर	८%	७%	६%	५%	
९.	कक्षा ५ मा विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको औषत प्राप्तांक प्रतिशत	५८.६६	६०	६२	६४	
१०.	कक्षा १-५ मा विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको औषत प्राप्तांक	६०	६२	६४	६६	
११.	कक्षा ८ मा विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको औषत जी.पी.ए.	२.५२	२.६	२.७	२.८	
१२.	कक्षा १० मा विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको औषत जी.पी.ए.	२.७१	२.८	२.८५	२.८८	
१३.	विद्यार्थीहरुको औषत उपस्थिति दर	८० %	८५ %	८८ %	९० %	
माध्यामिक तह						
१४.	टिकाउ दर (कक्षा ९-१०)	८८%	९०%	९२%	९४%	
१५.	विद्यालय छोड्ने दर (कक्षा ९-१०)	१२%	१०%	८%	६%	
१६.	विद्यार्थीहरुको औषत उपस्थिति दर (कक्षा ९-१०)	८५%	८८%	९०%	९२%	
१७.	नमूना विद्यालयहरुको संख्या	०	११	१६	२०	
१८.	प्राविधिक तथा व्यवसायिक धार अध्ययन हुने विद्यालयको संख्या	१	३	४	५	
जीवनपर्यन्त सिकाइ सम्बन्धित						
१९.	६ वर्ष माथिको साक्षरता दर	९८.३४	९८.४	९८.५	९९	
२०.	सामुदायिक पुस्तकालयहरुको संख्या	२	२	३	४	

स्रोत : EMIS Report

मुख्य समस्याहरु, आवश्यकताको पहिचान तथा लक्ष्य निर्धारण

४.१ शिक्षा क्षेत्रका मुख्य समस्याहरु

सबै तहका शिक्षामा कक्षा छाड्ने र दोहोर्‍याउनेको संख्या अझै बढी हुनु, कक्षा उत्तीर्णदर कम हुनु, शिक्षक व्यवस्थापनमा समस्या रहनु, सामुदायिक विद्यालय शिक्षामा गुणस्तरमा अपेक्षित सुधार नहुनु, संस्थागत विद्यालयको नियमनको प्रभावकारी व्यवस्था नहुनु, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीमको पहुँच र गुणस्तर कमजोर रहनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन्। उल्लेखित समस्याहरुलाई बुँदागत रूपमा निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ।

क) नगरपालिका भित्र गुणस्तरीय शिक्षाको मापदण्ड तयार हुन नसक्नु।

ख) तालीमबाट सिकेका व्यवहारिक सिप कक्षाकोठामा प्रयोग गर्ने परिपाटीको अभाव।

ग) विद्यालयमा आवश्यक सिकाईमैत्री वातावरण र पर्याप्त भौतिक पूर्वाधारको अभाव।

घ) अभिभावक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, प्रधानाध्यापक र शिक्षकहरुमा सामूहिक प्रतिबद्धताको कमी।

ङ) पर्याप्त शिक्षक दरबन्दी उपलब्ध नभएको अधिकांश सामुदायिक विद्यालयहरु निजी स्रोतका शिक्षकहरुबाट सञ्चालन भैरहेको।

च) सबै सरोकारवालाहरुको सहभागितामा विद्यालय सुधार योजना निर्माण नहुनु तथा यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु।

छ) विद्यालयहरुको विकासमा सरोकारवालाहरुको सहभागीतामा कमी।

ज) शिक्षकहरुको कार्यकुशलताको आधारमा मूल्याङ्कन सहित पुरस्कार र दण्ड गर्ने परिपाटी संस्थागत नहुनु।

झ) अभिभावकहरुमा जिम्मेवारी बोधको भावना कम हुनु र विद्यालय व्यवस्थापनमा सहभागिताको कमी।

ञ) बालमैत्री र बालकेन्द्रीत शिक्षण सिकाई क्रियाकलापमा अपेक्षित सुधार नभएको।

ट) विशेष आवश्यकता पर्ने बालबालिकाहरुका लागि विशेष विद्यालयको कमी।

ठ) कक्षाकोठामा बिताउने समयको पूर्ण रूपमा उपयोग नहुनु।

ड) शिक्षण योजना र सिकाई सामाग्रीहरुको अपेक्षित प्रयोग नहुनु।

ढ) विद्यार्थीहरुको उपस्थिति दर अपेक्षित रूपमा वृद्धि हुनु नसक्नु।

ण) कक्षा दोहोर्‍याउने र कक्षा छाड्नेदरमा अपेक्षित रूपमा सुधार हुन नसक्नु।

४.२ आवश्यकताको पहिचान तथा लक्ष्य निर्धारण

नगरपालिका भित्र शिक्षाका पहुँच र गुणस्तर सुनिश्चितताका लागि निम्नानुसारको आवश्यकता पहिचान गरिएको छ ।

४.२.१. पहुँच वृद्धिका लागि नयाँ खोल्नुपर्ने तथा तह र कक्षा थप गर्नुपर्ने विद्यालय विवरण

क्र. सं.	विवरण	आवश्यक संख्या	स्थान	लक्ष्य निर्धारण			कैफियत
				२०७५	२०७६	२०७७	
१.	बालशिक्षा केन्द्र						
२.	प्राथमिक विद्यालय						
३.	आधारभूत विद्यालय						
४.	माध्यमिक विद्यालय						
५.	तह थप						
६.	कक्षा थप						
७.	वैकल्पिक विद्यालय						

४.२.२. नगरपालिका भित्र मर्मत गर्नुपर्ने वा नयाँ निर्माण गर्नुपर्ने भौतिक सुविधाहरूका विवरण :

क्र. सं.	विवरण	आवश्यक संख्या	लक्ष्य निर्धारण			कैफियत
			२०७५	२०७६	२०७७	
१.	नयाँ निर्माण गर्नुपर्ने विद्यालय भवनको कक्षा कोठा संख्या	११९				
२.	मर्मत गर्नुपर्ने कक्षा कोठा संख्या	१३४				
३.	घेरावार लगाउनुपर्ने विद्यालय संख्या	३५				
४.	शौचालय निर्माण गर्नुपर्ने संख्या	४५				
५.	शौचालय मर्मत गर्नुपर्ने संख्या	४२				
६.	खानेपानी व्यवस्था गर्नुपर्ने	३				
७.	खेलमैदान व्यवस्थापन गर्नुपर्ने	३८				
८.	पुस्तकालय	४				
९.	कम्प्यूटर ल्याव					
१०.	विज्ञान प्रयोगशाला					
११.	भूईँ बसाई व्यवस्थापन	०				

४.२.३ आवश्यक शिक्षक दरबन्दी विवरण

क्र. सं.	विवरण	आवश्यक संख्या	स्थान	लक्ष्य निर्धारण			कैफियत
				०७५/७६	०७६/७७	०७७/७८	
१.	वालशिक्षा केन्द्र						
२.	प्राथमिक विद्यालय						
३.	आधारभूत विद्यालय						
४.	माध्यमिक विद्यालय (९-१०)						
५.	माध्यमिक विद्यालय (११-१२)						
६.	वैकल्पिक विद्यालय						

४.२.४ निरक्षर उन्मूलनका लागि आवश्यक पर्ने अनौपचारिक शिक्षा कार्यक्रम

क्र. सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक कोटा	सञ्चालन गर्ने वडा	साक्षर गराउनु पर्ने संख्या
१.	सामुदायिक सिकाइ केन्द्र			
२.	वैकल्पिक विद्यालय			
३.	निरन्तर शिक्षा सिकाइ कक्षाहरु			

कार्यनीति, योजना र कार्यक्रमहरू

५.१ मुख्य कार्यनीतिहरू

प्यूठान नगरपालिकाले नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार संचालनका ऐन, २०७४ र प्यूठान नगरपालिकाको शिक्षा ऐन २०७४ मा उल्लेखित नीतिगत व्यवस्थालाई कार्यान्वयनको सुनिश्चिताको लागि निम्नानुसारको मुख्य कार्यनीतिहरू तय गरेको छ ।

१. सबै नागरिकलाई प्रारम्भिक बाल विकास सहितको आधारभूत शिक्षाको हक सुनिश्चित गरिनुका साथै सबै बालबालिकाका लागि आधारभूत तह सम्मको शिक्षा अनिवार्य र निशुल्क बनाउने ।
२. दलित समुदायका बालबालिका, अपांगता भएका बालबालिका र आर्थिक रूपले विपन्न बालबालिकालाई आधारभूततह देखि उच्च शिक्षासम्मको शिक्षा निःशुल्क गरिनेछ । दृष्टिविहीनलाई ब्रेल लिपि तथा बहिरालाई सांकेतिक भाषामा निशुल्क शिक्षाको लागि नगरपालिका तथा जिल्ला भित्रकै स्रोत कक्षाहरूमा व्यवस्थापन गरी शिक्षाको हकको सुनिश्चितता गर्ने ।
३. नगरपालिका स्तरमा निर्माण गरिने नीति, नियम, योजना र बालबालिकासँग सम्बन्धित विभिन्न कार्यक्रमहरूमा बालसहभागिताको सुनिश्चितता गरि बालअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
४. वैज्ञानिक, प्राविधिक, व्यावसायिक, सीपमूलक, रोजगारमूलक एवं नैतिक, जनमुखी शिक्षा मार्फत सृजनशिल, प्रतिस्पर्धी र राष्ट्रहितमा समर्पित जनशक्ति तयार गर्ने ।
५. निजी क्षेत्रको लगानीमा खुलेका विद्यालयहरूलाई प्रभावकारी नियमन र व्यवस्थापन गरी सेवामूलक बनाउने ।
६. नगरपालिकामा गुणस्तरीय शिक्षाको मौलिक कार्यढाँचा तयार पारी त्यसको प्रभावकारी अनुगमन गरी शिक्षामा गुणस्तरीयता सुनिश्चित गर्ने ।
७. विद्यालयमा सुरक्षित, संरक्षित र सिकाइ सहयोगी वातावरण निर्माणका लागि बृहत विद्यालय सुरक्षा ढाँचा, विद्यालय शान्ति क्षेत्र राष्ट्रिय कार्यढाँचा र बालमैत्री विद्यालयको अवधारणालाई व्यवहारीक कार्यान्वयन गर्ने ।
८. निजी क्षेत्र, गैरसरकारी क्षेत्र र विकासका साभेदारहरूसँगको सहकार्यबाट प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमका अवसरहरू विस्तार गर्ने ।
९. विद्यार्थीको सिकाइ अभिवृद्धिका लागि निरन्तर मूल्याङ्कन पद्धति, बालशिक्षा केन्द्रमा प्रारम्भिक साक्षरता र गणित तथा प्रारम्भिक कक्षामा पढाई सीप विकास कार्यक्रमलाई सुदृढीकरण गर्ने ।
१०. नगरक्षेत्रभित्रका संस्थागत विद्यालयहरूमा पाठ्यपुस्तकहरूमा एकरूपता कायम गर्ने ।

५.२ क्षेत्रगत कार्यक्रम रणनीति तथा अपेक्षित उपलब्धिहरु

क्र. स	क्षेत्र	उद्देश्य	अपेक्षित उपलब्धी	रणनीतिहरु	कार्यक्रमहरु	समस्या/चुनौतीहरु	आवश्यक बजेट
१	प्रारम्भिक बालशिक्षा केन्द्र कार्यक्रम	४ वर्ष उमेरका बालबालिका का लागि आधारभूत शिक्षाको तयारीका निम्ति बालविकास सेवामा पहुँच बढाउने ।	<ul style="list-style-type: none"> ● ८५ प्रतिशत बालबालिका बालविकास र शिक्षाको अनुभव हासिल गरि कक्षा एकमा प्रवेश गरेको हुने । ● सवै सहजकर्ताहरु तालीम प्राप्त हुने । ● बाल शिक्षा केन्द्रहरुले न्यूनतम मापदण्ड पुरा गरेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालयमा आधारित बालविकासमा जोड ● अभिभावक सचेतना र सहभागितामा ● गैर सरकारी निकायहरुसँगको सहकार्य ● बालशिक्षा केन्द्रमा पछिल्ला तीन महिना प्रारम्भिक साक्षरता र गणित सीप विकासमा जोड दिने 	<ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यकता अनुसार बालशिक्षा केन्द्रको स्थापना ● सहजकर्ताहरुको क्षमता अभिवृद्धि ● अभिभावकहरुलाई सचेतना मूलक कार्यक्रम ● शिक्षण सिकाई सामाग्रीको व्यवस्था र प्रयोग ● कार्यपुस्तिकाहरुको विकास, छपाई तथा वितरण ● बालविकास सहजकर्ताहरुको समिक्षा बैठक 	<ul style="list-style-type: none"> ● उमेर समूहका सबै बालबालिकालाई समेटन नसकिएको । ● कक्षा १ मा भर्नाको लागि ECD को अनुभव अनिवार्य नगरिनु । ● सहयोगी कार्यकर्ता परिवर्तन भईरहनु । 	
२	आधारभूत तहको शिक्षा	गुणस्तरीय आधारभूत शिक्षामा ५ देखी १२ वर्ष उमेर	<ul style="list-style-type: none"> ● आधारभूत तहको खुद भर्ना दर १००% पुगेको । ● अपाङ्गता 	<ul style="list-style-type: none"> ● नियमितता र टिकाउ सहितको शिक्षाको पहुँचमा जोड दिने ● अपाङ्गता भएका, दलित, पिछडिएको सीमान्तकृत समुदायका बालबालिकालाई 	<ul style="list-style-type: none"> ● जनप्रतिनिधि सहितको संलग्नतामा सघन भर्ना अभियान ● आवश्यकता अनुसार नयाँ विद्यालयको स्थापना, 	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालय भर्ना भई परीक्षामा सामेल नहुने दर र कक्षा दोहोर्‍याउने दर अभै उच्च रहनु । 	

क्र. स	क्षेत्र	उद्देश्य	अपेक्षित उपलब्धी	रणनीतिहरू	कार्यक्रमहरू	समस्या/चुनौतीहरू	आवश्यक बजेट
		समूहका सबै बालबालिकाहरूको समतामूलक पहुँच र तह अनुसारको सिकाइ उपलब्धी सुनिश्चितता गर्ने ।	भएका विद्यार्थीको आवश्यकता अनुसारका स्रोतकक्षाहरूको सुधार भएको ● विद्यालयको औषत सिकाइ उपलब्धीमा सुधार भएको ।	थप शैक्षिक सहयोग ● विद्यालय भर्ना भएका सबै बालबालिकाहरूको नियमितता र टिकाउमा योजनाहरू बनाई कार्यन्वयन गर्ने । ● विद्यालय स्वास्थ्य र पोषण कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यन्वयन ● बालमैत्री र विद्यार्थीकेन्द्रीत शिक्षण विधिको अवलम्बन गर्ने । ● कक्षा १ देखी ३ सम्म प्रारम्भिक कक्षा पठन सीप विकास कार्यक्रमको सुदृढीकरण गर्ने ।	कक्षोन्नति, स्थानान्तरण र मर्ज गर्ने ● निशुल्क पाठ्यपुस्तक तथा छात्रावृत्ति वितरण ● विद्यालय भवन, शौचालय, खानेपानी, फर्निचर र अन्य सिकाई सामाग्रीको व्यवस्था ● प्रारम्भिक पठन सीप विकास कार्यक्रम र निरन्तर विद्यार्थी मूल्यांकनको सुदृढीकरण ● प्रारम्भिक पठन सीप विकास सम्बन्धी कार्यपुस्तिकाहरूको छपाई तथा वितरण ● विद्यालय स्वास्थ्य र पोषण कार्यक्रम ● दिवा खाजाको व्यवस्था गर्ने । ● विद्यालय पहुँचमा पुग्न कठिन भएका, विपन्न र असाहाय बालबालिकाको लागि आवासको व्यवस्था गर्ने ।		
३	माध्यमिक शिक्षा	● प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षामार्फत विद्यार्थीको	● विद्यालयमा विद्यालयहरूमा न्यूनतम आवश्यक पूर्वाधारहरूको	● प्राविधिक तथा व्यवसायिक धारलाई सुदृढीकरण गर्ने ● शिक्षा क्षेत्रमा भएका नवीनतम् शिक्षण विधि तथा	● विद्यालयमा न्यूनतम पूर्वाधारहरू भवन, शौचालय, खानेपानी, विज्ञान प्रयोगशाला, कम्प्यूटर ल्याबको व्यवस्था गर्ने ।	● प्राविधिक तथा व्यवसायिक विद्यालयहरूमा पर्याप्त पूर्वाधार र जनशक्ति नहुनु ।	

क्र. स	क्षेत्र	उद्देश्य	अपेक्षित उपलब्धी	रणनीतिहरू	कार्यक्रमहरू	समस्या/चुनौतीहरू	आवश्यक बजेट
		आधारभूत सीप प्राप्तिको सुनिश्चित गरी उच्च शिक्षा हासिल गर्न सहयोग गर्नु ।	उपलब्धता भएको <ul style="list-style-type: none"> ● प्राविधिक तथा व्यवसायिक धार अध्ययन हुने विद्यालयको संख्या ५ पुगेको । ● अंग्रेजी, गणित र विज्ञान विषयको नतीजामा सुधार भएको । 	प्रविधिहरूलाई शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापसँग क्रमश लागु गर्दै जाने । <ul style="list-style-type: none"> ● अंग्रेजी, गणित र विज्ञान विषयका शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । ● निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गरी प्राविधिक तथा व्यवसायिक जनशक्ति उत्पादन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● प्राविधिक तथा व्यवसायिक धार अध्ययन गर्ने विद्यालयहरूलाई सहयोग ● प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षामा छात्रावृद्धिको व्यवस्था ● अंग्रेजी, गणित तथा विज्ञान विषय शिक्षण तालिम ● प्रयोगात्मक शिक्षण विधिमा जोड 	<ul style="list-style-type: none"> ● गणित, अंग्रेजी तथा विज्ञान विषयमा दक्ष शिक्षकको अभाव तथा कमजोर नतीजा । ● कम्प्यूटर ल्याब, पुस्तकालय तथा विज्ञान प्रयोगशाला प्रयाप्त नहुनु । 	
४	बैकल्पिक तथा जीवन पर्यन्त शिक्षा	युवा र प्रौढहरूको पढ्ने, सिक्ने बानीमा सुधार गर्दै औपचारिक शिक्षामा पहुँच पुऱ्याउने	<ul style="list-style-type: none"> ● निरन्तर शिक्षा तथा साक्षरता कार्यक्रमहरूमा पहुँचको वृद्धि भएको ● बैकल्पिक शिक्षाबाट औपचारिक शिक्षामा पहुँच भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● जीवनपर्यन्त सिकाइ कार्यक्रमहरूको प्रमाणीकरण तथा समक्षताका माध्यमबाट अनौपचारिक शिक्षाबाट औपचारिक शिक्षामा प्रवेश गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> ● आवश्यक स्थानमा बैकल्पिक कक्षा सञ्चालन गर्ने । ● समुदाय स्तरमा सामुदायिक अध्ययन केन्द्र तथा पुस्तकालयको स्थापना गर्ने । ● सामुदायिक अध्ययन केन्द्रका सहजकर्ताहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । ● खाली तथा प्रयोग बिहिन सामुदायिक भवनहरूलाई पुस्तकालयको रूपमा बिकास गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● पर्याप्त सामुदायिक पुस्तकालयहरूको अभाव 	

क्र. स	क्षेत्र	उद्देश्य	अपेक्षित उपलब्धी	रणनीतिहरू	कार्यक्रमहरू	समस्या/चुनौतीहरू	आवश्यक बजेट
५	विद्यार्थी नियमितता र टिकाउ सम्बन्धी	सबै बालबालिकाहरूको तह अनुसारको सिकाइ उपलब्धी र व्यवहार परिवर्तन भएको सुनिश्चितता गर्ने ।	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूको औषत उपस्थिति दर ९० % पुगेको विद्यार्थी हो । टिकाउदर ९३ % पुगेको । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय सुधार योजनामा विद्यार्थीहरूको औषत उपस्थिति दर को लक्ष्य निर्धारण गर्ने र त्यसको प्रगति समीक्षा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकमा गर्ने । विद्यालय भर्ना भएका विद्यार्थी विद्यालय नपठाउने अभिभावकहरूलाई नगरपालिका तथा वडा कार्यालयबाट समेत सचेत गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय सुधार योजना तर्जुमा तथा अद्यावधिक विद्यालयमा दिवा खाजा कार्यक्रमको सुदृढिकरण निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणालीको प्रभावकारी रूपमा कार्यन्वयन शिक्षण सिकाइ वातावरणलाई बालमैत्री बनाउने बालकलवहरूको गठन र क्रियाशिलता बढाउने 	<ul style="list-style-type: none"> विशेषतः अपांगता भएका, सीमान्तकृत, पिछडिएका तथा बिपन्न समुदायका बालबालिकाहरू लाई नियमित विद्यालय उपस्थित हुने र टिकाउँन समस्या । 	
६	शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि		<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक वडामा एक नमूना विद्यालय बनेको हुने । नगरपालिकाको बजेटमा शिक्षा क्षेत्रको लगानीमा वृद्धि भएको । विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिमा सुधार भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयमा भएका राम्रा अभ्यासको अभिलेखीकरण गर्दै अन्य विद्यालयहरूमा स्थानान्तरण गर्दै जाने विद्यालयका पूर्वाधारहरूमा सुधार गर्नका लागि शिक्षा क्षेत्रमा समतामूलक लगानी बढाउने शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरी प्राप्त सीपहरूलाई प्रभावकारी कार्यन्वयन गर्ने वातावरण तयार गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण शिक्षा अतिरिक्त क्रियाकलापहरू सञ्चालन नमूना विद्यालयको विकास विद्यालय स्वास्थ्य र पोषण कार्यक्रम नियमित आवधिक परीक्षा सञ्चालन शिक्षकहरूलाई पेशागत तालिमको व्यवस्था गर्ने उच्च गुणस्तरीय नतीजा 	<ul style="list-style-type: none"> पर्याप्त भौतिक सुविधाहरू जस्तै विद्यालय भवन, शौचालय, सुरक्षित खानेपानी, पुस्तकालय, फर्निचर, कम्प्युटर ल्याव आदिको कमी । शिक्षा क्षेत्रमा भएको लगानी अनुसारको सिकाइ उपलब्धि प्राप्त हुन नसकेको । तालीमबाट सिकेका सीप 	

क्र. स	क्षेत्र	उद्देश्य	अपेक्षित उपलब्धी	रणनीतिहरू	कार्यक्रमहरू	समस्या/चुनौतीहरू	आवश्यक बजेट
				<ul style="list-style-type: none"> ● सामुदायिक र संस्थागत तहबाट प्रदान गरिने शिक्षाबीचको गुणस्तरमा रहेको अन्तर घटाउने । ● शिक्षकहरूको कार्य सम्पादनलाई विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिसँग आबद्ध गरी पुरस्कार तथा दण्डको व्यवस्था गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● हासिल गर्ने विद्यालय तथा शिक्षकहरूलाई प्रोत्साहन र पुरस्कृत गर्ने । ● विषयगत सिकाइ उपलब्धि सुधार योजना तयार गर्ने ● आवश्यक पुस्तकालय, फर्निचर, विज्ञान प्रयोगशाला, विद्यालय भवन, शौचालय आदिको निर्माण तथा व्यवस्थापन 	<ul style="list-style-type: none"> ● कक्षाकोठामा प्रयोग गर्ने परिपाटीको अभाव । 	
७	विद्यालय व्यवस्थापन तथा सुशासन	विद्यालका संस्थागत व्यवस्थापन प्रभावकारी र सुदृढ बनाउने	<ul style="list-style-type: none"> ● वि.व्य.स. तथा शि.अ.सं., प्र.अ. तथा शिक्षक शिक्षाको गुणस्तर प्रति जवाफदेही भएका ● निश्चित मापदण्डको आधारमा समतामुल स्रोतको बितरण भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालय व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि, पारदर्शिता र जवाफदेहिता जस्ता पक्षमा सुधार गर्ने । ● आवश्यकताको आधारमा नयाँ विद्यालय खोल्ने, कक्षा थप गर्ने अनुमति प्रदान गरिने । ● शिक्षक व्यवस्थापन तथा दरबन्दी मिलान । ● प्रभावकारी अनुगमन संयन्त्रको विकास गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालय व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम ● आवश्यक निर्देशिका तथा कार्यविधि तथा शिक्षा योजनाको निर्माण गर्ने ● समतामुलक रुपमा स्रोतहरूको बितरण ● प्रधानाध्यापकहरू सँग करार संभौता ● वडा शिक्षा समितिहरूको गठन र क्रियाशिलता 	<ul style="list-style-type: none"> ● संघीय राज्यको पुर्नसंरचना बमोजिम संघीय तथा प्रदेश स्तरका ऐन, नीतिको अभाव तथा नीतिगत अस्पष्टता ● विद्यालय व्यवस्थापन समितिको क्षमता र सक्रियता कम हुनु 	

मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु क. पहुँच

● विद्यार्थी भर्ना अभियान

नगरपालिका भित्रका सबै विद्यालय जाने उमेरका बालबालिकाहरु विद्यालयको पहुँचमा भएको सुनिश्चितता गरिनेछ । सबै विद्यालयले आफ्नो पहुँच सेवा क्षेत्र भित्र शैक्षिक सत्रको बैशाख महिना भर भर्ना अभियान सञ्चालन हुनेछ । भर्ना अभियानमा बालविकास जाने उमेर ३ देखि ४ वर्षका बालबालिकालाई बालविकास केन्द्र र ५ वर्ष देखि १२ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकालाई आधारभूत तहमा अनिवार्य रूपमा भर्ना गरिनेछ । अन्य विभिन्न तहमा कक्षा छोडेका बालबालिकाहरुलाई त्यसको कारण पहिल्याएर विद्यालयमा भर्ना गरिनेछ । बैशाख २ देखि १५ गते सम्म पहिलो चरणको भर्ना अभियान र १६ देखि अन्तिम दिन सम्म सघन रूपमा दोश्रो चरणको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । दोश्रो चरणमा घरदैलो कार्यक्रम गरी पहिलो चरणमा भर्ना नभएका, छुटेका, अपाङ्गता भएका लगायत बालबालिकालाई विद्यालयको पहुँचमा ल्याइनेछ र सबै विद्यालयलाई पूर्ण भर्ना भएको विद्यालय घोषणा गरिनेछ ।

● पाठ्यपुस्तक बितरण

आधारभूत तह सम्मका सम्पूर्ण विद्यार्थीहरुले नेपाल सरकारको नीति बमोजिम निःशुल्क रूपमा पाठ्यपुस्तक उपलब्ध भएको सुनिश्चितता गरिनेछ । शैक्षिक सत्रको सुरु हुनु भन्दा अगावै अर्थात चैत्र २० गते भित्रै नगरपालिका भित्रका पुस्तक बितरकहरुकोमा पाठ्यपुस्तक आइपुगेको हुनेछ । विद्यालय भर्नासँगै सबै बालबालिकाको हातमा पाठ्यपुस्तक उपलब्ध हुनेछ ।

● छात्रवृत्ति बितरण

नेपाल सरकारको नीति अनुसार प्राप्त हुने छात्रा, दलित, जेहेन्दार र अपाङ्गता छात्रवृत्तिहरु प्रचलित नीति अनुसार सम्बन्धि व्यक्तिहरुलाई नै बितरण गरिएको सुनिश्चितता गरिनेछ । अपुग व्यक्तिहरुको हकमा नगरपालिकाले थप छात्रवृत्तिको व्यवस्थापन गर्नेछ । आर्थिक अवस्था कमजोर भएका कारणले कोही पनि शिक्षाबाट बञ्चित हुनुपर्ने छैन ।

● बालशिक्षा केन्द्रको सदृढीकरण

४ देखि ५ उमेर समूहका सबै बालबालिकालाई प्रारम्भिक बालशिक्षा केन्द्रको पहुँचको सुनिश्चितता गरिनेछ । हाल भएका बालशिक्षा केन्द्रको प्रभावकारी सञ्चालनका लागि सहजकर्ताहरुलाई आवश्यक क्षमता विकास तालीमहरुको प्रबन्ध गरिनेछ । शिक्षाको गुणस्तर सुधार गर्ने बालविकासमा लगानी अभिवृद्धि गरिनेछ ।

● विद्यालय पहुँचमा पुग्न कठिन भएका, विपन्न र असहाय बालबालिकाको लागि विद्यालय नजिक आवासको व्यवस्था गर्ने ।

ख) शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि

१. विद्यालय सञ्चालन अवधि

प्रचलित व्यवस्था अनुसार कम्तीमा २२० दिन विद्यालय सञ्चालन भएको सुनिश्चिता गरिनेछ ।

२. निरन्तर विद्यार्थी मूल्यांकन र सुधारात्मक शिक्षण

नेपाल सरकारको नीति अनुसार कक्षा १ देखि ७ सम्म निरन्तर विद्यार्थी मूल्यांकन प्रणालीलाई थप प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गरिनेछ । शिक्षण पेशामा नवप्रवेशी शिक्षकहरूलाई क्षमता अभिवृद्धिका लागि विकास साभेदार निकायहरूसँग समेत सहकार्य गरिनेछ । निरन्तर विद्यार्थी मूल्यांकन प्रणालीबाट पहिचान भएका सिकाईमा थप सहयोग गर्नुपर्ने बालबालिकालाई शिक्षकले विशेष सहयोग गरी सुधारात्मक शिक्षण गर्ने व्यवस्था हुनेछ ।

३. परीक्षा सञ्चालन

प्रभावकारी सिकाईकालागि परीक्षा लिन विद्यालयहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । सबै विद्यालयहरूमा मासिक, चौमासिक, अर्धवार्षिक र वार्षिक रूपमा परीक्षा सञ्चालन गर्ने परिपाटीको विकास गरी उक्त परीक्षाको नतीजाहरूलाई समीक्षा गरी थप शिक्षण सिकाई क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनेछ । मासिक परीक्षाको विषयगत नतीजा विद्यालय व्यवस्थापन र शिक्षकहरूको संयुक्त बैठकमा समीक्षा गरी आवश्यक सुधारको योजना तयार गरी त्यसको कार्यान्वयन गरिनेछ । अर्धवार्षिक तथा वार्षिक परीक्षाको नतीजा सम्बन्धित विद्यार्थीका अभिभावकहरूसँग प्रत्यक्ष भेटेर समीक्षा गरिनेछ ।

४. शिक्षकको पेशागत विकास

नगरभित्रका सबै शिक्षकहरूले अनिवार्य रूपमा पेशागत तालीम लिएको सुनिश्चितता गरिनेछ । विज्ञान, गणित तथा अंग्रेजी जस्ता प्राथमिकता प्राप्त विषयका शिक्षकहरूलाई शिक्षण सिकाई सम्बन्धी तालीमहरूमा जोड दिइनेछ । शिक्षकहरूलाई आवश्यकता अनुरूप विषय विज्ञहरूसँगको सहकार्यमा १ देखि तीन दिन सम्मको पूर्णताजकी तालीमहरू प्रदान गरी तालिम पश्चात त्यसको अनुगम समेत गरिनेछ । तालीममा सिकेको कुराहरू कक्षाकोठा भित्र कार्यन्वयन भए नभएको वडा शिक्षा समिती र नगर शिक्षा समिति, शिक्षा शाखाका कर्मचारीहरू तथा अन्य विषय विज्ञहरूद्वारा निरन्तर अनुगमन गरिनेछ ।

५. सिकाई उपलब्धी सुधार योजना

सबै शिक्षकहरूले विषयगत सिकाई उपलब्धि योजना तयार गरी प्रधानाध्यापकसँग करार संभौता गर्नुपर्नेछ । सबै विषयगत सिकाई उपलब्धिहरूलाई एकीकृत गरी विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकमा छलफल गरी उक्त योजनाको आवधिक रूपमा प्रधानाध्यापक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा नगरपालिकाका शिक्षा शाखाका प्रतिनिधिहरूबाट अनुगमन र समीक्षा गरिने ।

६. विद्यालय स्वास्थ्य र पोषण कार्यक्रम

विद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रमलाई नियमित रूपमा अझ प्रभावकारी ढंगले सञ्चालन गरिनेछ । विद्यालयमा यस कार्यक्रमको लागि सम्पर्क शिक्षक तोकिएकी उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ । फोकल शिक्षकहरूको नियमित बैठक बसी आइपरेका चुनौती र राम्रा अभ्यासहरूलाई आदान प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । निश्चित उमेरका सबै बालबालिकाले जुकाको औषधी र छात्राहरूले आइरन फोलिक एसिड खाएको सुनिश्चितता गरिनेछ । सबै विद्यालयमा प्रत्येक वर्ष जेष्ठ महीनाको पहिलो हप्ता विभिन्न कार्यक्रमहरू प्रारम्भिक स्वास्थ्य जाँच, चेतनामुलक कार्यक्रमहरू, स्वास्थ्य र पोषण सम्बन्धी कक्षा जस्ता कार्यक्रम गरी स्वास्थ्य तथा पोषण सप्ताह भव्य रूपमा सबै विद्यालयमा मनाइनेछ । सबै विद्यालयहरूमा प्राथमिक उपचार सामाग्रीको व्यवस्था गरिनेछ । अभिभावकहरूको संलग्नतामा सबै बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा घरमै बनेका दिवा खाजा ल्याउने अवस्थाको सिर्जना गरिनेछ ।

७. राम्रा अभ्यासहरूको स्थानान्तरण

नगरपालिका भित्रै र बाहिर समेत शिक्षामा राम्रा अभ्यासहरू भएका तथा राम्रो सिकाई उपलब्धी हासिल गरेका नमूना विद्यालयहरूको भ्रमण गरी राम्रा अभ्यासहरू तथा सिकाइहरूलाई आदान प्रदान गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । साथै विद्यालयहरूले कार्यन्वयन गरेका राम्रा अभ्यासहरूको अभिलेखीकरण गरी एक आपसमा आदान प्रदान गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । सामुदायीक र संस्थागत विद्यालयहरूमा भएका राम्रा पक्षहरूलाई एक आपसमा आदान प्रदान गर्ने अवसरहरू प्रदान गरिनेछ ।

८. नमूना विद्यालयको विकास

गुणस्तरीय शिक्षण सिकाइमा सम्बन्धी असल अभ्यासहरूलाई प्रदर्शन र प्रोत्साहन गर्न नगरपालिकाका प्रत्येक वडामा एउटा नमूना विद्यालयको विकास गरिनेछ । नमूना विद्यालय छनौट र विकासका लागि विभिन्न शैक्षिक सूचकांक विकास गरी विद्यालय छनौट गरिनेछ । नमूना विद्यालयहरूलाई निरन्तर विकास गर्ने योजना प्रस्ताव गरे अनुरूप समुदायको योगदानमा समेत ध्यान दिदै नगरपालिकाले थप सहयोगहरू प्रदान गर्न सक्नेछ । नमूना विद्यालयहरूको सिकाइहरूलाई नगरपालिकाका अन्य विद्यालयहरूमा आदानप्रदान गरिनेछ ।

९. शिक्षक तथा विद्यालयलाई प्रोत्साहन

नगरपालिकाभित्रका विभिन्न विषयमा असल अभ्यासहरू गरेको, उच्च सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको, उत्कृष्ट शैक्षिक व्यवस्थापन गरेको जस्ता सुचकांकहरू निर्धारण गरी उक्त सुचकांकमा उत्कृष्टता हासिल गर्ने विद्यालय, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।

१०. विद्यालय शान्ति क्षेत्र र बालमैत्री विद्यालय विकास

बालबालिकाहरुलाई राजनैतिक गतिविधिमा संलग्न नभएको र बन्द हडतालको असर विद्यालयमा नपर्ने कुराको सुनिश्चित गरिनेछ । कुनै पनि बन्द हडतालको समयमा पनि निर्बाध रूपमा विद्यालय संचालन गरिनेछ । शिक्षण सिकाई प्रकृत्यामा विद्यार्थीहरुलाई कुनै किसिमको शारीरिक तथा मानसिक दण्ड सजाय नहुने सुनिश्चित गरिनेछ । विद्यार्थीहरुको कुरा सुन्न विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा बालबालिकाहरुको प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था गरिनेछ ।

११. अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन

विद्यार्थीहरुका अर्न्तनीहित प्रतिभाहरुको प्रष्फुटन गर्न र व्यक्तित्व विकासको अवसर प्रदान गर्न विद्यालयहरुमा नियमित रूपमा अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनेछ । प्रत्येक शुक्रवार दोश्रो सत्र पछि वार्षिक कार्ययोजनामा उल्लेख भए अनुसार का अतिरिक्त क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरी सबै विद्यार्थीहरुलाई सहभागी गराई उनीहरुलाई प्रोत्साहन स्वरूप पुरस्कार प्रदान गरिनेछ । साथै विभिन्न दिवसहरु जस्तै शिक्षा दिवस, बाल दिवस, सरस्वती पूजा, पोषण सप्ताह आदिमा यस्ता क्रियाकलापहरु आयोजना गरिनेछ ।

१२. विद्यालयमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण

विद्यालयलाई सिकाइका लागि सुरक्षित स्थानको रूपमा विकास गरिनेछ । संभावित विपद्को जोखिम न्यूनीकरणका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनालाई विद्यालय सुधार योजनामा समावेश गरी सोही योजना अनुसार पूर्व तयारी गर्ने, जोखिम घटाउने उपायहरु अपनाउने, सुरक्षित स्थानहरुको पहिचान गर्ने, बालबालिकाहरुको चेतना स्तर बढाउने जस्ता क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरिनेछ । नयाँ भवनहरु बनाउँदा भूकम्प र अन्य प्रकोप प्रतिरोधी विधिहरुको प्रयोग गरिनेछ ।

ग) विद्यालय व्यवस्थापन तथा सुशासन

१. प्रधानाध्यापक व्यवस्थापन

प्रधानाध्यापकहरुको छनौट प्रचलित नियम अनुसार हुनेछ । नगरपालिकाको शिक्षा अधिकृतसँग वार्षिक रूपमा गर्नुपर्ने कार्य विवरण सहित करार संभौता हुनेछ । संभौता अनुसार कार्य प्रगती भए नभएको नियमित अनुगमन हुनेछ । प्रधानाध्यापकहरुलाई शैक्षिक व्यवस्थापन सम्बन्धी आवधिक कार्यशाला तथा तालीमहरुको प्याकेज तयार गरी क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।

२. प्रधानाध्यापक बैठक

मासिक रूपमा सबै विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरुको बैठकको आयोजना गरिनेछ । बैठकमा प्रधानाध्यापकहरुसँग भएको करार संभौताको प्रगति र आइपरेका चैनौतीहरु, राम्रा अभ्यासहरु तथा अन्य समसामयिक विषयवस्तुमा छलफल गरिनेछ ।

३. भौतिक सुविधाहरूको व्यवस्थापन

नगरपालिका भित्रका सबै विद्यालयहरूमा सर्वेक्षण गरी भौतिक सुविधाहरू जस्तै विद्यालय भवन, शौचालय, खानेपानी, घेरावार, खेल मैदान, पुस्तकालय, ल्याब, फर्निचर आदिको अवस्था पहिचान परी आवश्यकता र प्राथमिकताको आधारमा क्रमसः सुविधा सम्पन्न गरिनेछ । सबै विद्यालयहरूमा छात्र र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालयको व्यवस्था गरिनेछ । माध्यमिक तहमा छात्रामैत्री शौचालयको व्यवस्था हुनेछ । विद्यालयमा शुद्ध र पिउनयोग्य पानी उपलब्ध भएको सुनिश्चितता गरिनेछ । भौतिक सुविधाहरूको निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्दा विपद् प्रतिरोधी, बालमैत्री तथा अपांगतामैत्री भएको सुनिश्चितता गरिनेछ । पुराना भवनहरूको मर्मत संभार गर्दा विपद् प्रतिरोधी प्रविधिहरू अपनाइनेछ । विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्यूटर ल्याब, विज्ञान ल्याबहरूलाई क्रमशः सुधार गरिनेछ ।

४. विद्यालय सामाजिक परिक्षण

सबै विद्यालयहरूले अनिवार्य रूपमा भाद्र मसान्त भित्र सामाजिक लेखा परीक्षण सम्पन्न गरी त्यसको प्रतिलिपि नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखामा पेश गर्नुपर्दछ । विद्यालयसँग सरोकार राख्ने सबै सरोकारवालहरूको अनिवार्य र सक्रिय सहभागितामा बृहत बैठक बसी विद्यालयको भौतिक अवस्था, विद्यालय सुधार योजनाको कार्यान्वयन, सिकाइ उपलब्धिको प्रगति, आईपरेका चुनौती जस्ता विषयमा विद्यालयको वर्तमान अवस्था र सुधार गर्नुपर्ने पक्षमा व्यापक छलफल गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

५. विद्यालयको आन्तरिक सक्षमतामा सुधार

सबै विद्यालयहरूले आफ्नो विद्यालयहरूमा भर्ना भएका विद्यार्थी संख्या, कक्षा दोहोर्‍याउने संख्या, कक्षा छोड्ने वा स्थानान्तरण हुने संख्या आदिको तथ्यांक संकलन र विश्लेषण गरी यसका कारणहरू उपर छलफल गरी उक्त दर घटाउने कार्य योजना बनाई लागु गरिनेछ । सिकाइ सहितको उमेर अनुसारको कक्षोन्नतीलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

६. विद्यालयलाई स्रोत बितरण

विद्यालयमा नगरपालिकाबाट बितरण गरिने स्रोतहरू बितरण गर्दा आवश्यकता, विद्यार्थी संख्या, विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा शिक्षकहरूको सक्रियता, कार्यक्षमता आदिको आधारमा गरिनेछ । राम्रो शैक्षणिक अभ्यास र नतीजा हासिल गर्ने विद्यालयहरूलाई थप स्रोत उपलब्ध गराइनेछ । विद्यालय सुधार योजना परेका ठोस योजनाहरूलाई कार्यान्वयन गर्न विद्यालयहरूलाई सहयोग गरिनेछ ।

७. विद्यालय खोल्ने, कक्षा थप गर्ने र गाभ्ने व्यवस्था

विद्यालय खोल्ने, कक्षा थप गर्ने र गाभ्ने व्यवस्था प्रचलित नीति अनुसार हुनेछ । आवश्यकताको आधारमा नयाँ विद्यालय खोल्ने, कक्षा थप गर्ने अनुमति प्रदान गरिनेछ । कम विद्यार्थी भएका र नजीकै अर्को विद्यालय भएको विद्यालयलाई एक आपसमा गाभिन प्रोत्साहन गरिनेछ ।

८. शिक्षक व्यवस्थापन तथा दरबन्दी मिलान

सवै विद्यालयहरूमा विद्यार्थी अनुपातको आधारमा दक्ष मानवस्रोतको व्यवस्थापनका लागि पहल गरिनेछ । नगरपालिका भित्र विद्यार्थी र शिक्षक अनुपातको आधारमा शिक्षकहरूको दरबन्दी मिलान गरिनेछ ।

९. विद्यालय सुधार योजना तर्जुमा

यस नगर भित्र सम्पूर्ण विद्यालयहरूले विद्यालयसँग सरोकार राख्ने सरोकारवालाहरू जस्तै विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक संघ, बालक्लव, शिक्षकहरू, अभिभावकहरू समेतको सहभागितात्मक कार्यशालाबाट व्यापक छलफल गरी पाँच वर्षको लागि तोकिएको ढाँचामा विद्यालय सुधार योजना तयार गरी शैक्षिक सत्रको चैत्र मसान्त भित्र नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखामा पेश गर्नुपर्नेछ । साथै उक्त योजनामा उल्लेख भए अनुसारका वार्षिक योजनालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न वार्षिक रूपमा उक्त योजनालाई अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ । विद्यालय सुधार योजनाको आधारमा विद्यालयहरूलाई नगरपालिकाले प्रदान गर्ने योजनाहरूको वितरण गरिनेछ । वार्षिक योजनाको कार्यान्वयनको प्रगति समीक्षा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकमा कम्तीमा अर्ध वार्षिक रूपमा गरिनेछ ।

१०. प्रभावकारी अनुगमन

विद्यालय प्रशासन र विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई शिक्षाको गुणस्तरप्रति उत्तरदायी बनाउँन तथा शिक्षाको गुणस्तर सुधार गर्न विद्यालय अनुगमनलाई योजनाबद्ध रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । प्रधानाध्यापकले अनिवार्य रूपमा ४ ओटा कक्षाहरू अनुगमन गरी शिक्षकहरूलाई पृष्ठपोषण दिई त्यसको अभिलेख राखिनेछ । विद्यालय व्यवस्थापन समिति, वडा शिक्षा समिति नगरपालिका का शिक्षा शाखा, नगर शिक्षा समिति बाट पनि प्रचलित नीतिबमोजिम को अनुगमन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गरिनेछ । आकस्मिक रूपमा एक वडाका सवै विद्यालय अनुगमन गर्ने विधि स्ट्याम्प (STAMP) अनुगमनलाई नियमित रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । अनुगमनबाट प्राप्त सुझावहरूको कार्यान्वयनलाई जोड दिइनेछ ।

५.३ स्रोत व्यवस्थापन

शिक्षाको गुणस्तर कायम गर्न माथि प्रस्तावित कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन गर्न आर्थिक, भौतिक तथा मानवस्रोतको जरूरत पर्दछ । विभिन्न स्रोतहरूको व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्नेछ, भने नगर शिक्षा समितिले त्यसको अनुगमन गर्नेछ । नगरपालिका, प्रदेश सरकार र केन्द्रीय सरकारबाट प्राप्त हुने आर्थिक स्रोतहरूलाई नगरशिक्षा योजनाको प्राथमिकता अनुसार उपयोग गरिनेछ । नगरपालिकामा कार्यरत संघ संस्था, निजी क्षेत्र, बन समिति, व्यक्तिगत दाताहरूबाट पनि आर्थिक स्रोतहरू जुटाइनेछ । कक्षा कोठा भित्रको शिक्षण सिकाई क्रियाकलापहरूलाई सुधार गर्न शिक्षा क्षेत्रका कार्यरत संघ संस्था, सेवा निवृत्त शिक्षकहरू, शिक्षा संकायमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई परिचालन गरिनेछ । स्थानीय समुदायहरूको लागत साभेदारी र सहभागितालाई व्यवस्थित रूपमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।

योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

यस योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि नगरमा शिक्षा शाखा तथा नगर शिक्षा समितिले अगुवाई गर्नेछ र वडामा वडा शिक्षा समितिले गर्ने छ । प्रत्येक शैक्षिक सत्रको अन्त्य सँगै नगर शिक्षा समितिले एक कार्यदल गठन गरी यस योजनामा उल्लेखित सूचकहरूमा भएको प्रगति सम्बन्धमा फिल्ड अनुगमन तथा उपलब्ध तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण गरी नगर प्रमुख समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्नेछ । उक्त प्रतिवेदन नगर शिक्षा समितिको बैठकमा छलफल गरी आवश्यक सुझाव सहित कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्न सम्बन्धित शाखालाई निर्देशन दिनेछ । शैक्षिक सत्र २०७७ को अन्त्यमा यस योजनाको तीन वर्षको प्रगति सहितको प्रतिवेदन तयार गरीनेछ ।

अनुगमन कार्ययोजना

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कसले	कहाँ	कहिले	कसलाई प्रतिवेदन दिने	अनुगमन सुचाङ्क
१.	सवै बालबालिका शिक्षाको पहुँचमा भएको सुनिश्चितता ।	वि.व्य.सं.,	विद्यालय	वैशाक महिनाभित्रमा	प्र.अ. मार्फत वडा शिक्षा समिति मार्फत नगरपालिकामा	भर्ना अभिलेख, बैठकको निर्णय
२.	विद्यार्थीहरूको औषत सिकाई	प्रधानाध्यापक	विद्यालय	अर्ध वार्षिक र	शिक्षा शाखामा	विद्यार्थीहरूको

	उपलब्धीदरमा सुधार भएको सुनिश्चितता ।			वार्षिक परिक्षामा		नतिजा रजिष्टर
३.	नगरपालिकामा गुणस्तरीय शिक्षाको मौलिक ढाँचा तयार पारी कार्यन्वयन गर्ने तथा अनुगमन फारमहरु तयार गर्ने ।	शिक्षा शाखा	नगरपालिका	असोज २०७६		गुणस्तरीय शिक्षाको मौलिक ढाँचा र अनुगमन फारम
४.	शिक्षा सम्बन्धी आवश्यक नियमावली तथा निर्देशिका तयार गर्ने ।	नगर कार्यपालिका	नगरपालिका	आवश्यकता अनुसार		
५.	विद्यालय अनुगमन गर्ने, आकस्मिक अनुगमन (STAMS) कार्यक्रम गर्ने ।	शिक्षा शाखा, नगर शिक्षा समिति, वडा शिक्षा समिति	विद्यालयहरु,			
६.	नगर शिक्षा योजनाको अपेक्षित शैक्षिक सूचकहरु विद्यालय सुधार योजनामा राख्ने ।	प्रधानाध्यापक	विद्यालय सुधार योजना	वैशाख मशान्त	शिक्षा शाखा	विद्यालय सुधार योजना
७.	नगर शिक्षा योजनाको प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने र समीक्षा गर्ने ।	शिक्षा शाखा नगर शिक्षा समिति	नगरपालिका	जेठ भित्र	प्रशासकीय प्रमुख मार्फत नगर प्रमुख	प्रगती प्रतिवेदन
८.	तीन वर्षको प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने र समीक्षा गर्ने ।	शिक्षा शाखा नगर शिक्षा समिति	नगरपालिका	असार २०७७	प्रशासकीय प्रमुख मार्फत नगर प्रमुख	प्रगती प्रतिवेदन

नगर शिक्षा योजना बनाउने क्रममा लिईएका केहि तस्बिरहरु :

